

30 oktober 2022, éénendertigste zondag jaar C

Eerste lezing: Wijsheid 11: 23 – 12: 2

Evangelie: Lucas 19: 1-10

Homilie

Het is een hardnekkig vooroordeel dat de verhouding tussen de Hebreeuwse bijbel (of het 'Oude Testament') en de Evangelies (of het 'Nieuwe Testament') kan worden begrepen als tussen een machtige, straffende God en een God die liefde en barmhartigheid is. Het is een vooroordeel dat ook voor een deel het gevolg is van een sluimerend wantrouwen ten opzichte van het Jodendom – vandaar de term 'Oude' Testament – en de grote omwenteling die Jezus ons gebracht heeft – vandaar de term 'Nieuwe' Testament. Wat hierbij botweg wordt vergeten of ontkend, is dat deze Jezus van Nazareth zelf een Jood was en dat zijn blijde boodschap van het Rijk Gods niets anders is dan het verkondigen van het altijd-nieuwe verbond, het verbond van een God die zich telkens weer op mensen betreft met het oog op hun heil.

De eerste lezing uit het boek Wijsheid – eigenlijk meer een gedicht dan een proza-tekst – verwoordt dit op bijzondere wijze. De toon van het gedicht is doordrongen van vertrouwen: "U spaart echter alles, omdat het van U is, U, Heer, die alles wat leeft bemint". Dat betekent niet dat het meteen koek-en-ei is – er is wel degelijk het bewustzijn van zondigheid – maar God blijkt daar niet mee om te gaan met hel en verdoemenis maar met mildheid: "U telt de zonden van de mensen niet, om hen tot inkeer te laten komen". En dat thema van inkeer komt terug op het einde van de lezing: "U wijst hen terecht door hun te laten zien waarin zij zondigen, zodat zij, uit hun slechtheid bevrijd, in U, Heer, geloven". Zoals ik eerder zegde in de inleiding op deze preek: deze God van het verbond betreft zich op mensen en hun heil en dat heil is hier de beweging om tot inkeer te komen, tot bekering die haar voltooiing vindt in niets minder dan geloof!

Het evangelie uit Lucas is voor deze zondag goed gekozen met het bekende verhaal van de tollenaar Zacheüs die door Jezus uit zijn boom wordt geroepen. Voor zover we uit andere bronnen weten stonden deze tollenaars in een bijzonder slecht daglicht: zij waren Joden die op gezag van de Romeinse bezetter de macht hadden om tolgeld te heffen en te innen – en aan hun rijkdom kleefde de geur van machtsmisbruik en corruptie. Lucas zegt het zijn lezers heel nuchter: "Zacheüs was oppertollenaar en zeer rijk". Waarom hij nieuwsgierig is naar deze Jezus die door de stad Jericho trekt vertelt Lucas hier niet, wel dat hij in een boom klimt om Jezus te zien te krijgen. Dan volgt een scène die voor de beeldende kunst veel inspiratie heeft opgeleverd: Jezus ziet Zacheüs boven hem in de boom en vraagt om vlug naar beneden te komen – maar niet om hem te berispen of aan te spreken op zijn twijfelachtige moraal als tollenaar maar wel omdat Jezus in het huis van Zacheüs wil verblijven. De reactie van de verbaasde Zacheüs is vreugde en hij ontvangt Jezus in zijn huis – maar zo hebben de omstaanders het niet begrepen: "Iedereen die het zag sprak er schande van. 'Hij neemt zijn intrek bij een zondaar', zeiden ze."

De impact van Jezus in het huis van Zacheüs blijkt heel direct: de tollenaar geeft de helft van zijn bezit aan de armen maar hij getuigt ook van schuldinzicht: "als ik iemand iets heb afgeperst, vergoed ik het viervoudig". Viervoudig! In het rechtssysteem van die tijd was dat ongehoord: een normale rechtzetting was dat je terugbetaalde wat onrechtmatig verworven was; tweevoudig telde als een schuldbekentenis en dan viervoudig: dat is een diepe schuldbekentenis en een werkzaam teken van oprecht berouw. En Jezus bevestigt de omslag die bij Zacheüs heeft plaatsgevonden: "Vandaag is er redding gekomen voor dit huis, want ook hij is een zoon van Abraham". Het is dus niet Zacheüs die terechtgewezen wordt maar de omstaanders die deze dienaar van de Romeinen weg gezet hadden als een

schandelijke zondaar. Jezus echter ziet de diepere werkelijkheid van Zacheüs – ook hij is een afstammeling van Abraham en dus binnen het bereik van het verbond van heil. Het geeft de evangelist Lucas de gelegenheid om aan deze toch wat eenvoudige gebeurtenis met een rol voor een boom en een huis zijn eigen fundamentele boodschap mee te geven die één van de rode draden is doorheen zijn evangelie: “De Mensenzoon is immers gekomen om te zoeken en te redden wat verloren is”. Ik hoor hier een echo van het vertrouwen uit de eerste lezing en wil hiermee graag afronden: voor zover wij ‘Zacheüs’ zouden zijn, roept Jezus ons en wil hij bij ons verblijven – een verblijf dat de belofte van het altijd nieuwe heilsverbond inhoud geeft. Amen.

Jan Jans